

IMPORTANȚA ACTIVITĂȚILOR DE PRELECTURĂ ÎN RECEPTAREA TEXTULUI LITERAR

Olga BOZ, dr., conf. univ.

Summary

This article treats a delicate issue with reference to the stages of receiving literary text in school and presents issues that are neglected or omitted in the teacher's daily work. The proposed activities, with the status of recommendations, would lead to an improvement of the given situation and an efficient comprehension of the literary text in school.

O parcurgere a Curriculumului în vigoare și a manualelor de limbă și literatură română scoate în evidență numărul variat de texte literare și nonliterare, pe care elevii de gimnaziu și liceu trebuie să le însușească raportându-se la subiect, momente ale subiectului, cronotop, personaje, mijloace de caracterizare, relație autor-narator, moduri de expunere etc.

Asimilarea acestor termeni, împreună cu formarea și dezvoltarea competențelor specifice, recomandate de actele normative, pe care și le propune și profesorul de limbă și literatură română drept finalitate a demersului didactic, este posibilă doar în urma apropierii elevilor cu textul literar. Această apropiere se realizează prin practicarea/abordarea lecturilor diferite (succesive/repetate), ce conduc la înțelegere și interpretare.

În prezentul articol ne-am propus să prezentăm o serie de activități care ar putea să constituie un imbold pentru profesori în a aloca timp și spațiu pentru etapa prelecturii (după C. Parfene “discuția orientativă”, după V. Goia „activități pregătitoare”), pe care, de multe ori, sub varia pretexte, profesorii fie o neglijează, fie o omit.

Nu putem trata acest subiect fără a aduce în discuție modelul competenței lectorale și reflexele ei metodologice, care se bazează pe:

1. Coordonata teoretică (formarea noțiunilor de teorie literară și a capacității de a le aplica în interpretarea textului literar; tipuri de demersuri: secvențe didactice autonome, conduse inductiv, deductiv sau dialectic).
2. Coordonata textuală și coordonata contextuală, care, trebuie să recunoaștem că se prezintă în studiile de specialitate foarte diferit, presupune conturarea unor strategii de comprehensiune și interpretare a textului literar și care, bineînțeles, face referință și la etapele lectorale.

Demersuri didactice actuale prezintă fazele de lectură în diferite modele de configurare care, într-o măsură mai mare sau mai mică, fac referință la prelectură. Paul Cornea spune că „orice activitate de lectură, în cadrul procesului didactic, trebuie să se desfășoare prin *multiple lecturi* de înțelegere / receptare / analiză / decodificare / interpretare a textului scris:1) percepția / receptarea textului; 2) relectura pentru decodarea sensurilor textului; 3) lectura pe unități a textului și înțelegerea detaliată a sensului; 4) lectura interpretativă a unor secvențe de text; 5) interpretarea estetică a textului” [apud 5, p. 214]. Actul lecturii este privit de către Judith A Langer din perspectiva relației textului cu cititorul: „ 1. A păși din exterior spre interior, ceea ce înseamnă intrarea în lumea textului;2. A fi în interior și a explora lumea textului; 3. A păși înapoi și a regândi datele cu care s-a pornit la drum;4. A ieși din lumea textului și a obiectiva experiența trăită [apud 3, p. 112].

Observăm că modelele prezentate preiau și recompun, în scenarii didactice, relațiile circumscrise în schițarea unui parcurs complet al actului lecturii și interpretării, dar fac referințe clare momentul întâlnirii textului cu cititorul, adică la etapa prelecturii (vom folosi în articolul nostru această accepțiune, preluată de la Alina Pamfil).

Cele trei etape (prelectura, relectura (lectura propriu-zisă) și postlectura), dar și alte elemente de escortă, realizează împreună procesul complex al lecturii.

Prelectura este conturarea orizontului de așteptare a cititorului prin anticipări ancorate în paratext. Fiind o etapă premergătoare studierii propriu-zise a textului, prelectura se bazează pe impresii subiective, pe observații sentimentale și creează un climat favorabil apropierii și, ulterior, înțelegerii în profunzime a textului dat. Nu este vorba despre citirea și analizarea în profunzime a întregului subiect, ci despre obținerea unei viziuni globale asupra subiectului sau a problemei, despre înțelegerea ideii generale, despre ce anume este vorba și despre aspectele în care se dezvoltă aceasta.

Pentru a profita de eficientizarea procesului de citire, profesorul trebuie să devină un fel de detectiv. Dar acest lucru nu înseamnă că trebuie să poarte ochelari sau să caute o lupă (poate, da), dar profesorul poate insista pe o cercetare preliminară asupra textului supus lecturii.

Centrul Virtual Cervantes, o platformă spaniolă de cercetare în didactică, propune să utilizăm tehnici care sunt în strânsă legătură cu activitățile pe care le facem în viața de zi cu zi: înainte de a cumpăra un produs, îi analizăm ambalajul, culorile, componentele etc., înainte de a gusta bucate noi, mai întâi „mâncăm cu ochii” ingredientele, culoarea, mirosul, aspectul etc. exact așa să procedăm și cu un text nou.

Aici oferim o listă de activități care alcătuiesc prelectura și, astfel, putem obține maximum de lectură:

- interpretarea unor imagini de pe coperta cărții sau a imaginii care precedă textul în manual;
- producerea unui text original cu ajutorul termenilor dați în avans;
- efectuarea unei audiții muzicale ; realizarea unui desen tematic;
- folosirea unui organizator grafic de tipul *ciorchinelui*, al *exploziei solare* etc. sau a unor rețele conceptuale mai complexe (în cazul elevilor mai mari);

- exerciții de alcătuire sau de contextualizare a sensului cuvintelor în exemple personale;
- producerea unor texte scurte folosind tehnica scrierii de 5 minute cu termeni dați în avans etc.;
- interpretarea semnificației titlului;
- realizarea unui desen impus pe tema viitorului text, intonarea unui cântec înrudit etc.;

Se recomandă ca întrebările să fie firești, naturale, să aibă o legătură nemijlocită cu problemele, sferele de interese, în general, cu aspectele existențiale ale elevilor: Ce știu despre această chestiune? Cine este autorul? Ce sugerează titlul? Ce este cel mai important? ... pentru a atinge obiectivul acestei prime faze. Nu contează dacă subiectul nu este perfect delimitat, deoarece va fi obiectivul următoarei faze, relectura sau lectura propriu-zisă.

Se actualizează informații sumare despre autor și opera sa, textul este încadrat în volum, fragmentul în opera integrală, se stabilesc legături cu experiența de viață a elevilor. Aceasta este formula clasică de deschidere a studiului operei literare care poate alterna, însă, cu alte modalități: anticipări ale conținutului textului pornind de la titlu, subtitlu, numele capitolelor, de la ilustrații sau alte aspecte care țin de paratext, ori “deschiderea prin câmpuri lexicale” în cazul unor specii precum: basmul, pastelul, legenda, schița etc., câmpuri lexicale ce vor fi extinse, prin lectură, de elevi [4, p.78].

Unul dintre obiectivele prelecturii este să stârnească atenția prin crearea de așteptări, care ajută la înțelegerea textului; acest obiectiv poate fi atins prin pregătirea întrebărilor creative, care ar trebui să ofere răspunsuri de lectură. Așadar, textul poate fi interpretat în lumina acestor întrebări.

De fapt, prelectura stabilește obiectivele lecturii critice, iar acest lucru poate fi realizat prin identificarea cuvintelor, ideilor care concentrează esența textului.

O altă activitate interesantă și captivantă este citirea unui fragment sau a unei fraze din textul propus spre studiu. Sau una din modalități este lectura în „zigzag”, în care fie se citesc enunțuri, propoziții, fraze la întâmplare, fie se pot citi începutul și sfârșitul unor paragrafe. Acest lucru va ușura găsirea cuvintelor-cheie, conectarea ideilor textului etc.

Fiind prima etapă care include procesul de lectură, prelectura are scopul de a facilita învățarea, iar scopul în sine a acestui instrument este „de a identifica idealul general care este exprimat în textul care trebuie citit” [1, p.132], identificând astfel tema principală a textului și temele secundare. Acest lucru va permite ca elevii să înțeleagă conținutul textului, iar profesorul să promoveze o mai bună înțelegere.

Bibliografie

1. Cristea, Sorin, *Teorii ale învățării: modele de instruire*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 2005.
2. Ionescu, Miron, Chiș, Vasile, *Strategii de predare și învățare*, Editura Științifică, București, 1992.
3. Oprea, Crenguța Lăcrămioara, *Strategii didactice interactive*, ed. a 2-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
4. Pamfil, Alina, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, ediția a 3-a, Paralela Pitești, 45, 2006.
5. Pamfil, Alina, *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, Paralela 45, Pitești, 2009.

VALORI STILISTICE ALE PĂRȚILOR DE VORBIRE. MODALITĂȚI DIDACTICE DE ABORDARE ÎN ȘCOALĂ.

Liubovi CIBOTARU, lector universitar

Summary

Given the interdependence of the language compartments in the transmission of information, using all the components of the context: words, syntagmas, sentences, phrases, we will always notice the stylistic aspect. All these areas of the language contribute to the